

Vestmannen.

Nr. 4

Bergen 30. mai 1985

1. årgang

Å venda fedrehjarto til borni og barnehjarto til fedrane

*Halldor O. Opedals verk
ei stor gåva til heile folket*

På den storfeide festen som Halldor O. Opedals fond for målreising og måldyrking skipa for Opdal på 90-årsdagen hans, på Ullensvang Aldersheim, heldt formannen i styret for fondet, Sigurd Sandvik, denne talen:

*Kjære Halldor O. Opdal!
Gode vener!*

Det var spått om Johannes døyparen at han skulle veda fedrehjarto til borni og barnehjarto til fedrane. Dette å knyta band millom ættledene er ei gudgjevi foreloga. Og dette må vera grunntanken i all folkeminnegransking, og drivkrafti hjå folkeminnesamlarane.

Fyrste gongen eg hørde gjete Halldor O. Opdal, var på lærarskulen sist i 30-åri. Rektor Eskeland tala om folklore og folkeminne. Han nemnde då m.a. Ivar Kleiven frå Gudbrandsdalen, Rikard Berge frå Telemark, og Johannes Skar med «Gamal or Sætesdal». Frå Hardanger nemnde han fyrst Haukenæs. Men arvtakaren etter han heitte Halldor O. Opdal, truleg den største nolevande folkeminnesamlaren, sa rektor.

Alt då var det komne ikkje så få bøker i serien «Makter og menneske», som Norsk Folkeminnelag gav ut. Og bøkene vart rivne bort etter kvart. I lista yver skriftene frå Norsk Folkeminnelag frå 1965 er i minst dei 5 fyrste Opedalsbøkene utselde, ser det ut for.

Sidan vart det fleire: Serien «Makter og menneske» har til no natt 13 band. Av serien «Folk or gamal tid» er i minst komne 5. I tillegg kjem «Hardingar på sjøen», «Turistferdsla i Hardanger», «Kjeásfolket», «I skuggen av Hardangerjøkulen», og ikkje å gløyma «Hardanger-målet», som kom på Universitetsforlaget i 1960. Og i tillegg til dette ligg det manuskript enno til eit ti-tals bøker på Hardanger folkelokumuseum.

Det er i sanning eit ruvande livsverk. Når me so kjem i hug alt samlararbeid og granskurarbeid som ligg attom, — alle ferder i fjordane her og opp i dalane til foti og på sykkelen, — ja, so skjønar me at denne mannen har trønge ei god helsa og eit langt liv. Han har vore lærar og i same tid, skal me vita.

Fyrst og fremst har han ått ein ihuge og ein granskartrong som ikkje let seg stogga, og dertil ei evna til innleving som er makelaus. Og so målföringi hans då! — bygt på det beste og skiraste hardingmål. Det er måldyrking av høgste rang. Ikke minst i målvegen har han vilja venda barnehjarto til fedrane. Her har hardingane — og me alle — fått ein ándeleg arv som må brukast og ikkje gøy-

mast i ei kista. Det har seg so med mykje av den ándsarven som Opdal har breidt ut framfor augo våre.

Det er so visst ikkje berre hardingar Opdal har opna sine skattkistor for. Eg lyt få fortelja: Eg har ein morbror på lag jamgamal med Opdal, ja, han fyller 90 år no i sumar. Han bur på Vetrhus-garden i Suldal, — min heimegard, kan eg seia —, ein fjellgard opp mot heiane millom Suldal og Sætesdalen. For nokre år sidan sende eg til han «I skuggen av Hardangerjøkulen», boki om folket i Simadalen og Sysendalen. Denne boki har morbror min lese oppatt og oppatt, — truleg mykje for di han kjenner ved dette livet, i hardt strev for levemåten på garden og til fjells, og i strid med naturkrefte, — om austmennene som kom der, om inngifte og samanhald i grenda, og alt so levande fortalt.

Opdal dører mildt om sine medmenneske, både dei som levde før og dei som lever no. Han skjønar dei ut frå dei levekår dei hadde og har. Han hefter seg ikkje gjerne ved grannestrid og tvistemål, som rettsbøkene veit so vél å fortelja om, og som visst fanst i bygdene i Hardanger òg. I staden tek han fram til byggjande i grendalivet, fortel om korleis dei heldt saman og hjelpte kvarandre, både i dugnad og ved andre høve. Dette er eit god arv å ta vare på, i staden for å halda opp eitestriddane.

No er ikkje Opedals-bøkene berre forteljingar om folk or gamal tid. Dei fortel òg om *maktene* som hørde med i tilværet, og som folk måtte taka omsyn til. Desse maktene ter seg gjerne i det som er *onnorleis* enn det vanlege, anten det no er berg eller steinar eller tre som merker seg ut — eller det er eit dyr. Maktene kan vera i elden eller i ei kjeld med lækjekraft. Dei kan også vera til stades i sermerkte tilstandar i menneskelivet, t.d. hjå ei kvinne som er med barn.

Det er mest utruleg kor vél ein kan finna att desse same ovringane i bygd etter bygd, når ein fyrst er gjort vis med det. Eg tenker at makter og menneske har noko med einannan å gjera til alle tider.

Kjære Halldor Opdal! Eg er glad for at eg fekk høve til å seia dette til deg i dag. Berre ein gong for har det høvt so eg har møtt deg. Det var i eit soge-møte på Utne. Då fortalte du om Blind-Anne. Ho var frå Opedals-garden. Kanskje de er av same ætt langt ute? Jørgen Moe har skildra henne so fint, — han var her og skreiv opp eventyr. Yver andletet til Blind-Anne, seier han, låg det «en klarhet, en mild ro, som fra den gammels indre lykke gjøt seg over hennes ásyn og gjennemtrengte hele hennes vesen».

— Eg kjänner meg trygg på at de er av same ætt.

For mange år sidan sette du opp eit fond for norsk målreising og måldyrking; det største i sitt slag her i landet. Etter kurser i dag er det langt yver

millionen, med ei årleg avkasting på yver hundre tusen. Me som har fått den æra — og det ansvar — å etla ut av fondsmidlane, er — etter føresegnene for fondet — peika ut av Noregs Mållag, Norsk Måldyrkingsslag, Ivar Aasen-Sambandet, Vestlandske Mållag og Vestmannalaget. Desse samskipnadene får også eit årleg tilskot av fondet. I føresegnene står det: «Fyremålet for fondet er å reisa og odla nynorsk mål. Fondet skal gjera sitt til å halda opp måltradisjonen frå Ivar Aasen i stil og skrivemåte og ordval, så langt det til kvar tid let seg gjera». Og her viser du til målsynet å professorane Gjelsvik og Indrebo. Med dette fondet har du etter rett deg eit ruvande minnesmerke.

Fondet er ei stor gåva til det norske folket. Det har alt hjelpt monaleg til å få ut bøker og skrifter på godt norsk mål, studt oppunder mål-studentar i arbeidet, og gjeve heider til folk som brukar godt norsk mål i yrket sitt, og det har gjørt tilskot til måldyrkingsskurs og andre gode måltak. Serleg gledde det oss i styret no å få lov til å bruka fondet til å gi ut dine eigne bøker som enno ligg i manuskript. Etter vårt syn er det vanskeleg å finna noko som høver so vél med føremålet for fondet.

I dag vil då desse fem samskipnadene få helsa deg og takka, og ynskja til lukke med dei 90 år. Me vil ynskja at du enno må få rike dagar — då du får vera ándsfrisk, og eiga i ditt indre eit klårt og varmande ljós, av same slaget som Blind-Anne åtte.

Til heider for deg, og til eit synleg prov på vår taksemnd, har me fått den gamle eleven din frå Tysseidal, Lars Stana, til å laga eit fat åt deg. Han er meister i karveskurd og bileskurd, veit du. Motivet i fatet tenker eg du skjønar: Ein mogen mann sit attmed eit fullvaks fruktetre, vend mot eit barn som planter eit nyt frukttre. Soleis peikar arbeidet ditt inn i framtid. Soleis skal fedrehjarto vendast til borni, og barnehjarto til fedrane. Hjarteleg til lukka!

Helsing til Vestmannen

Frå Ivar Aasen-ringen i Oslo har Inger Indrebo Eidissen sendt ei god helsing til Vestmannen som gleder oss mykje:

«Takk for «Vestmannen». Måtte ljoset som kveikjer i denne myrketi for norsk mål, skina klårt og brenna lenge. Me treng honom so vel ... og me helsar honom velkommen.»

Målteigen

Um merkjing av tonelag i norsk-dansk og norsk

Av Eigil Lehmann

For nordmenn flest er tonelaget tydingsskiljande, og det både i norskdansk mål og i norsk. Like vel mykje meir i norskdansk, etter di at dette målet hev mykje einslita endingsverk på skrift.

Nokre døme:

Norsk	dansk
vei:er	vegar
vei.er	veg
ma:ler	målar subst og vb
ma.ler	mel
vel:ger	veljar
vel.ger	vel
a:ker	ek
a.ker	åker
le.ver	lever vb
lev.er	livr sb
u:ttale	framburd
u.ttale	bera fram
sel:ger	seljar
sel.ger	sel

og so burretter mest utan ende. For lese-upplæring i bokmål er det umissande å hava slik tonelagsrettleiding, det spørst um det ikkje og skulde vore med i vanleg

skrift, på same måte som aksentuering i klassisk gresk. Men og i nynorsk er slik rettleiding viktig, serleg i ord med -erending, til dømes

hen:der	av å henda
hen.der	av hand
le:ver	av å leva
le.ver	um organet (livr)
y:ver	(prep)
un:der	(prep) men un.der (mirakel)
gje:nom	(prep)
mil:om	(prep)
(: for tvostavingstonelag, . for einstavingstone.)	

MARKNAD

Me merkar oss at nynorske medarbeidarar i NRK rett ofte brukar formi *marked for marknad*.

Marknad er einderådande i nynorsk skriftradisjon. Ordet held seg godt munnleg, nokre stader på Austlandet i formi *martina(d)*, i sørlege strok seier dei her og der *markn* (*marken*). På gamalnorsk brukar dei *marknadr* og *markadr* for dette ordet som tilnærma tyder handelsstemme, salsmesse eller torg, og som opphavleg visstnok har samanheng med det latinske *mercatus*.

Bokmålstalande medarbeidarar i NRK sjuskar ikkje språkleg i formfaste sendingar på same måte som sume nynorskalande.

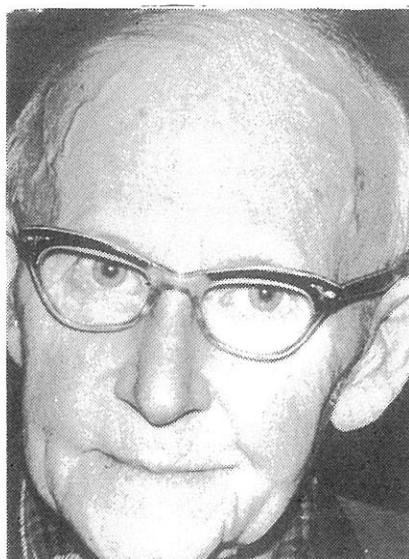
Folkeminnegranskars og måldyrkarar

Two nye bøker av Halldor O. Opedal kom til 90-årsdagen

Den landskjende folkeminnegranskaren og forfattaren Halldor O. Opedal vart hjarteleg hylla på 90-årsdagen sin no i kvitsunnhelgi. Two nye bøker av 90-åringen kom til dagen, og han fekk det fyrste eksemplaret. Museumsstyrar Magne Velure bar fram boki «Gard og Grend» som er ei samling av tradisjon um gards- og grendeskipnaden, og boki hev nærmare 600 personar og samskipnader på helsinglista til forfattaren. Dertil kom universitetslektor Jon Askeland med ei ny bok i serien «Makter og Menneske. Folkeminne ifrå Hardanger». Det er bok nr. 13 i denne serien, der grender og bygder i Hardanger i gammal tid stig levande fram.

Hovudtalen på festksamkoma vart halden av rektor Sigurd Sandvik, og talen er prenta annan stad i dette numret.

Folkeminnegranskaren og måldyrkaren Halldor O. Opedal vart hylla av mange andre. Fyrst var ordførar Torolv Hesthamar, som i ein varm tale tolka den samfundsinnsatsen Opedal hev gjort. Du hev vore spartansk i eigne krav, men du hev gjeve uendeleig mykje til andre, sa ordføraren, du hev skapt og halde uppe tradisjon, og du hev gjort Ullensvang kjent på ein fin måte. Og du hev dyrka målet vårt, i motsetnad til alt

det makkverk av eit mål som me no lyt lesa i avisone.

I tråd med dette siste sa Ludv. Jerald at Opedal ikkje skal taka det tungt at det i den eine boki som kom i dag er skrive eit fyreord som ikkje bryr seg um Aasens og Opedals mål. Når folk fær samanlikna, so skynar dei betre kor rikt ditt mål er, sa Jerald, som samanlikna Opedal med Herman Anker, som etter Bjørnsons dikt «tok av sitt fædregull,

strødde det ut som tanker over vår hjertemuld».

Prost Alv Askelands tale stend annan stad.

Skulesjef Oddmund Hus hadde med blomar frå Hardanger Folkemuseum, Hardanger Historielag og Hardanger Folkeminnelag. Ordførar Hesthamar kom med blomar frå Ullensvang herad, og Tidemann Kjærheim med blomar frå Ivar Aasen-samlaget i Hardanger. Conrad Clausen minna um at Opedals artiklar i árboki Hardanger hadde kveikt på ny Nord- og Midhordland Søgelag, og han kom med den fyrste árboki av «Frå Fjøn til Fusa».

Halldor O. Opedal fekk koma til orde gjenom sine eigne verk. Grannen hans, lærar Johannes Helleland, las nokre velvalde utdrag or Opedals bøker, og dei utdrag i vitna både um humoristen og um målkunstnaren. Og Opedal, som er ein smålåten mann, viste i takketalen sin til Vinjes ord um denne festdagen: «Meire eg fekk enn eg hadde fortent, og allting må trjota».

«Gard og Grend» er utgjevi av Hardanger Folkeminnelag, og «Makter og Menneske XIII» av Norsk Bokreidingslag. Og fleire bøker frå 90-åringen er i vente.

Vestmannen.

Vestmannen kjem til vanleg ein gong i månaden.

Bladpenger kr. 75,— for året.

Kan tingast på alle poststader og beinast frå «Vestmannen», Helge Liland,
5065 Blomsterdalen.

Postgiro 4 25 63 92,
Bankgiro 8401.21.43027

Lysingar:
Alf R. Lygre,
Sverresgt. 30, 5000 Bergen.
Telefon 05-231956.

Bladstyrar:
Jostein Krokvik,
6143 Fiskåbygd,
telefon 070 - 21 152.

Forretningsførar:
Helge Liland,
5065 Blomsterdalen,
telefon 05 - 22 67 00.

Utgjevar:
Vestmannalaget,
5000 Bergen,
telefon 05 - 31 79 29/31 31 16.
Prenta i A/S Dagbladet Dagen, Bergen.

Mål og Makt

«Mål og Makt» heiter bladet til Studentmållaget i Oslo, og kanskje kjem Vestmannen til å sjå kritisk på sumt som der vert skrive. Slik tyder ikkje at me ikkje ynskjer bladet alt godt. Ungdomen har alltid rett, sa visst Arne Garborg: i alle høve har ungdomen arverett på framtidi. Jakob Vidnes, namnkjend sosialdemokratisk bladmann frå Vanylven, sa det på ein annan måte: Får me ikkje dei unge kreftene i folket med oss, vil rørsla stivna og sjukna bort.

Me trur «Mål og Makt» som andre mål-blad har godt av at einkvan tek dei ålvorleg nok til å bruka ord og tankar på dei — mot-tankar om so skulle vera. I tillegg kostar me på bladet litt gratisrekklame. «Mål og Makt» kjem med fire nummer i året, tilskrift er Skippergata 21. 0154 Oslo 1, og postgiro-nummer er 2 09 3813. Årsprisen er 50 kroner.

Du kan gjera verre ting enn å tinga dette bladet som me trur er svært ope for meiningsbryting.

Målstrid og massekultur

Sigmund Skard, førande samnorsk-ideolog etter verfaren, Halvdan Koht, skreiv «Målstrid og massekultur» då samnorskpolitikken brotna. Boki møtte velvilje og kom i to opplag. I 1985 sender Samlaget ut ny utgåve, no med tillegget «Tjue år etter».

Forvitneleg no er helst tillegget som opnar slik: «Denne boka kom ut i 1963. Ho freista gi ei skisse av den industrialiseringa som etter den andre store krigen med aukande styrke gjorde det norske samfunnet til ein del av ein internasjonal kapitalistisk massekultur. Mot den bakgrunnen skildra ho den organiserete kampen mot dei folkenorske emna i språket vårt som er eit forunderleg særmerke ved norsk utvikling just i denne tida».

Det «forunderlege særmerke» er ikkje meir forunderleg enn at framsynte radiklnorske målfolk lenge føre krigen såg at det måtte koma. Skard og meiningsfrendar såg det ikkje.

Tillegget på kring 16 sider skildrar stutt velkjende nyhende som industrireising, oljeverksemd, data teknikk, automatisering, distriktsutbygging, medieovkster m. m. Kanskje skal «utviklinga tena det tradisjonelle, nokså ufølelege bokmålet» slik Skard skriv, men sjølvklårt er det ikkje. På sitt beste kan teknikken føra mange målformer inn i både stovor og salongar. Men me gleder oss med Skard for at t.d. nynorsk vise-song er i vinden og at Det Norske Teatret vert moderne.

Ting Vestmannen

Nye tingarar kan meldaa seg til:
VESTMANNEN, 5065 Blomsterdalen.
Bladpengar for heile året 1985 kr. 75.—.
Postgiro 4 25 63 92.
Bankgiro 8401.21.43027.

Skard refser Foreldreaksjonen som «med god hjelp av tradisjonalistane i målflokkene» har gjort ordet *samnorsk* til eit skjellsord for store luter av folket, og han stadfester dermed at han ikkje har drege same lærdomar av soga som nett store luter av folket. Korkje i den opphavlege boki eller i tillegget set Skard spørjeteiken ved eit einaste punkt av siste halvsekels sernorske målreformisme som var årsak til m.a. Foreldreaksjonen. Ikkje eitt spørsmål. Noja, kanskje er det ikkje ventande at Skard dreg i tvil den ideologien han sjølv var og enno er ein elles sympatisk talemann for. Spørsmål må andre reisa.

Bladstyraren høyrd i studentdagane ikkje sjeldan på Skard, som — serleg på studentmållagstilskipingar — tala varmt for den samnorsken studenten sette om ikkje si heile lit til, so meir enn den halve. Ironisk nok vart sumt som Skard sa — utilsikta — ei av årsakene til at tanken på den nemndplanlagde samnorsken tapte all glans.

Skard skriv lett og klårt, utan påhengde framandord, med god evne til å fengsla. Slik sett kan «Målstrid og massekultur» gladeleg tilrådst, nokre tiltru, og andre — venteleg fleire og fleire — til vantru.

Hovudgrunnen til at me nemner boki nett her, er at ho berrlegg vegviska og rádløysa i den målreformistiske bavejava. Dei gamle samnorskideologane er i tapte gudars lite lystelege land. Visseleg rakk dei å skula opp arvtakarar som framleis hakar seg til maktpostar der dei driv sitt avnorskande einsrettingsverk, men me spår at i neste runde kjem deira tur til å hamna i dragsoget. Uvisst er det diverre om dei vinn tyna leivningane av vårt skriftmål fyrist.

Du kom so smått — og det vart so stort

Sa Alv Askeland til folkeminnegranskaren Halldor O. Opedal

Frå Norsk Måldyrkingslag helsa prost Alv Askeland til 90-åringen Halldor O. Opedal. Saman med ein blomebundel fylgte denne talen:

Kjære Halldor O. Opedal!

Som du sjølv sa eingong — hev du fare ikring millom folket diit i Hardanger i same ærend som i si tid Jorgen Moe, Moltke Moe og Johannes Skar var ute i kringlandet i landet.

Du som dei gjorde som Oskeladden — leita og fann og tok vare på landsens dyre skattar.

Bland likemenn er du ikkje den ringaste. Du er vår mann. Og me held deg for den likaste me veit um — når det gjeld folkeminne.

Ingen granskar kunde vel vera meir eitt med sitt folk — enn du hev vokre. Ingen kunde vel vera meir ei lydande ánd — som lydde etter det djupaste og mest verdfulle som rørde seg og tona i folkesjeli og i livsvoksteren og livslagnaden åt folket ditt.

Du kjenner ditt folk i det vide og breide og like ned i grunnen. Du kjenner alle saman — endå um du ikkje såg dei. For du tek dei på røysti og på gonga.

Du kom til ditt folk med ditt milde mæle — og dei mijuke ordi hev gjenge til hjarta hjå oss alle.

Det er eit overlag verdfullt stykke Hardanger du hev gjeve ditt folk til odal og eiga for all framtid.

Det er eit stykke av Hardanger du hev gjeve oss. Men i dette stykke Hardanger er *heile* Hardanger. Framtids ætter vil få merka at det er her hjå deg og i det du hev gjeve folket — dei hev sine røter.

Og eit folk som skal ganga sæle tider i møte, må hava livsfrikske røter.

Du er eit av dei mest smålætne og kravlause menneske me kjänner.

Dette kjem til dømes fram i eit lite ord der du sjølv på ein småløgen måte skildrar di livsgjerning og dine tallause turar kringum til folk:

Eg hev vore mest som haren i so måte — eg hev spronge — eller hoppa — mest i ring.

Eg hadde med meg, la du til, 5—6 blyantar som eg hadde spissa på fyrehand — og so ei kladdebok eller konseptpapir — — —.

Forts. s. 8

Arne Horge:

Lite synspunkt

På nytt og nytt ser eg landskapet rundt meg, skiftande med vêret, og eg kjenner gleda stige upp i meg, kvar gong, når eg evnar å lyfte augo frâ det som ligg beint framfyre meg, og sjå ut i det veldige som eg er ein levande del av. — — — Er det so ikkje rett av folk å tala um vêret når dei møtest? — — Last dei ikkje for det. Kall det ikkje innhaldslaust vanprat. Det er den poesien som når lengst ut millom oss!

Ivar Prestkvern:

Orda er som så-konne

I målbladet «Austland» stod det ei tid mange stykke med merket *Kr. Brauta*, tankar om mangt og mykje, skrivne av skulemannen Ivar Prestkvern. Eit utval kom i bokform i 1939, «Detti segjer Brautaen». Stykket me gjev att, er henta derifrå, og me gjer nokre setningar i føreordet til våre: «Rettkskrivinga er det ikkje gjort noko ved, og stilten er lik seg sjølv. Det er den munnlege sejemåten frå Austlandet som går gjennom det alt saman.» Stykket stod på prent i 1929.

Eg kjem dagstøtt i prat med folk. Og ofte har vi kvar våre meininger. Da blir det diskusjon. Slik diskusjon kan vera nyttig. Er du av dei som greier den store konsta å lye, så lærer du eit og anna. Og går vi ut ifrå at den andre er god for å høre på det du segjer, så kan han få nye meininger. Han segjer nok imot deg med det same, og det ser ut til at han berre blir stridare på sitt. Men det kan nok dra etter.

Eg kjem i hug ein gong for lenge sia, eg tala ved ein mann om spørsmåle statsmonopol på konnhandelen. Eg trudde slikt eit monopol kunne bli farleg for konnaugen i lande. Da fekk stortinge for mykje med konnprisen å gjeira, og det kunne bli kappsprang millom val-kandidatane om å setja prisen ned. Den ville ha lettast for å bli vald som lova det billegste konne. Nei, det kom han med mange grunnar imot. Nokre vikur etter var vi inne på det same emne. Da var det han som fortalte meg at eit slikt monopol kunde vera farleg; han hadde gløynt kven han hadde hørt det av.

At eg nå kan ha eit anna syn på saka, så lenge det varar, er ei sak for seg.

Ein annan gong tala eg ved ei lærarinne, som meinte seg å vera teosof. Ho fortalte meg at vi hadde levt mange liv før, og at vi skulle leva mange liv heretter. Eg sa eg ikkje kunde hugsa noko av dei liva eg hadde levt. — Nei, det var så;

men det gjorde ingen ting. — Eg spurde om vi vilde hugsa dette live når vi kom i det neste. — Nei, det vilde vi nok ikkje. — Ja, sa eg, men da er det ikkje eg som vaknar opatt; personligheten den er bundi åt minne. Nei, langt ifrå, det hadde seg ikkje så.

Ei tid etter var vi burte i eit lite lag, og da var det ein annan teosof som lærarinna kom i samtale med. Dei vart ivrig, skyna eg; men eg sat så langt unda, så eg kunde ikkje ordskilja det dei sa. Men ein einaste setning høyrdie eg, for det fall seg slik at det var heilt stilt i stugua den vesle stunda. Her er setningen: «Personligheten er bundet til hummelsen.» Så sa ho. Eg veit ikkje om påstandet er rett, men det er ei sak for seg.

Orda er som såkonne. Det meste fell på steingrunn. Men eit og anna blir liggjande slik så det veks op til meininger. Til rette og range.

Kristkyrkja i Bjørgvin

Av Karl Øvreheit

Det stod ei kyrkje ved Bjørgvins våg, ho tedde so langt yver fjord, ho sagdest å vera — av dei som såg — eit storgjævt byggverk i nord.

Når faren siglande fjorden kom med sonen ved sida si, peika han stolt på den gamle dom, som noko dei sjølv åtte i.

Det var som ætti sin stordom låg synberr i dette verk.

Sonen gøynde det syn han såg og kjende seg byrg og sterke.

Sjølv når ein gong han vaksen stod og styrde si skuta inn, vilde han gjeva den same glod og stordom til guten sin.

Fleire målforlag

I Vestmannen nr. 2 retta me ei melding i *Gula Tidend* som fortalte at det berre var eitt nynorsk-forlag att i landet. Me rekna opp ei heil rad, men trelege nok gløynde me *Vestanbok Forlag* på Voss som *Johannes Gjerdåker* steller med. Det er eit drivande tiltak som m.a. har sendt ut nyutgåvor av Aasen-bøker. Og meir forvitneleg er i kjøndi, høyrer me.

Og sidan me fyrst over sjølvvakt, legg me til at det visseleg finst andre målforlag utanfor hovudstaden som me ikkje i farten kjem på. Ikke få bøker kjem på eigne forlag, som det vesle skriftet om Matias Orheim, omtala i dette bladet, og t.d. boki om og av den lovande sunnmørssdiktaren *Arnt Eikremsvik* frå Sula som døyde svært ung ved hundréarsskifset. Denne boki, redigert av *Terje Aarset* og *Heidi Eikremsvik*, fint tilbudd, kom for eit par år sedan, men framleis skaffast frå Vestlandske Bokhandel, Bergen.

Gamlestova

*Ho stod i mange hundradår
og var den same haust og vår.
Der øttled kom og øttled gjekk,
dei rom hjå henne alle fekk.*

*Det digre, trauste tømmerlag
vart måla brunt av ver og dag.
På taket susa gras og blom,
det orgel var i denne dom.*

*Ho spegla i dei grøne glas
ei bygd med alt sitt strev og mas.
Ho tok mot ungt og gamalt sinn,
Ho dreiv dei ut og slapp dei inn.*

*Ho fylgte dei i leik og fest.
Ho hyste mang ein velvyrđ gjest.
Ho skalv av tramp og felelat.
Ho høyrdie mykje sukk og gråt.*

*Ho stod i fleire hundradår
og fekk nok freista ymse kår.
Ho kjende dåd og stakkarsdom
hjå øtt som kvarv og øtt som kom.*

TORGILS BRANDSTVEIT

Noregs kongar i gravi seig,
og landet miste si makt,
og nye herrar på truna steig;
men domen stod enno på vakt.

Tala på ny til den unge ætt
um gamal stordom og dåd,
um folket sin fridom og landet sin rett,
um reising frå hæding og håd.

Men — inn under kvelv, gjenom høge portal

— i høgtidsam, heilag fred —
steig det ein danemann fram, ein vandal,
han ynskte ho nord og ned.

For domen tala til Noregs gut,
og talen var altfor sterke,
han vilde rydja og jamna ut *(Fyrste bolken*
og øyda det fagre verk. *or eit større kvæde.)*

MATIAS ORHEIM — diktar og trubadur

Orheim- minnesmerket

I 1984 kunne både Venstre og Høgre og Norsk Kvinnesaksforening og parlamentarismen høgtida 100-årsdag. Det same kunne kjende måldiktatar ha gjort om dei levde — *Olav Nygard, Halvor Floden og Matias Orheim*.

Eg veit ikkje for visst, men kanskje er den blinde Matias Orheim minst kjend i

den nemnde trioen. Han høyrer til mellom dei som vert kalla *kristelege diktatar*. Til 100-årshøgtida skreiv Arne Grimstad ei oversynleg, lettlesleg og grei lita bok om Orheim. Boka er på kring 50 sider, og har ein sluttbok med biografiske og bibliografiske opplysningar, samla av Jon Ytrehorn.

Matias Orheim (1884—1959) var frå Stårheim i Nordfjord, og i ung alder miste han synet. Før Orheim vart blind, hadde han kome i gang både med diktting og ferdatalarverksemnd for kristelege samskipnader, og denne gjerninga heldt han fram med livet ut. Han var og toneskapar og ikkje minst musikar. Dei talrike ferdene hans gjekk frå landsende til landsende, men om han rett ofte var innom mi heimlege sunnmørsbygd, hugsar eg ikkje at eg nokosin har sett Matias Orheim. Det eg derimot hugsar frå desse gjestingane er at folk tala om songen og spelet hans, serleg spelet. For Orheim spela ikkje berre på fele, men han spela på noko uvanleg — på glas.

Fyrste boka til Orheim var diktsamlinga «Heimlokk» (1903). Seinare vart det både dikt og prosa, i alt 15 bøker

om Norsk Allkunnebok seier sant. Etter Arne Grimstad held ikkje prosaen same kvalitet som poesien, ei vurdering eg ikkje har grunnlag for å meina noko om. Med visse har dikta til Matias Orheim falle i smak hjå lesarane, og ei samla utgåve av dikta hans har kome i 63.000 eksemplar. Folk syng framleis nokre av songane til Orheim (t.d. «Eg hev ei tenesta stor for Gud»).

Maria f. Dombestein frå Davik heitte ho som fylgte den blinde diktaren gjennom livet. Kor nær dei må ha stade kvarandre, kan me gjera oss tankar om når me veit at lenge før dei fall bort, var bært trygt overtydde om dei skulle døy samstundes. På gravmælet over dei på Stårheim kyrkjegard er innrita same dødsdag.

Arne Grimstad kjende sjølv Matias og Maria Orheim, noko som gjer den vesle boka serskilt levande. Boktittelen «Den blinde sjåaren» har grunnlag iorda som diktarpresten Anders Hovden skreiv om Matias Orheim:

*Du starvar blind i grendene her vest,
men er ein sjåar,
vigd av Gud til prest.*

J. Kr.

Marsj fram — det same kvar

I Dag og Tid nr. 15/1985 hev Olav Nesse, Oslo, eit innlegg under yverskrifti «Gammalmodig nynorsk?» der han gratulerer bladet med artikkellekka «Stilskriving og nynorsk språkbruk», ei dryg artikkellekka til lærdom serleg for nynorskkravende sidemålselever. Deretter skriv Nesse:

«Du store verda, så mykje god rettleiing for dei som vil skrive godt! Både bladet og desse medarbeidarane fortener lovord og takk. Berre ein einaste liten ting har eg å klage på: Uttrykksmåten «gammalmodig og gammaldags nynorsk» om ordformer som *då* (jf. da) *gjere* (giøre), *berre* (bare), *nokon* (noen), og *drayme* (drømmme). Det same gjeld vel *skule* (skole), *mykje* (mye), *tykkjer* (synes), *ljuge* (lyge), *fyrst* (først), *fær* (får) osb., osb.? Like eins ord som *attende* (tilbake), *att* (igjen), *tala* (snakke), *vart* - *vorti* (blei - blitt) m. m. fl.?

Kjære, snille lærarar! De har nok rett i at mange av desse såkalla «gammalmodige og gammaldags» ordformene er fremmende for (kanskje) dei fleste bokmålselevane, men slett ikkje for alle. Det er ikkje få gudbrandsdøler, hedmarkinger, odølingar som har dei «gammalmodige og gammaldags» ord i taalemålet sitt, men som likevel — fordi dei har valt bokmål som hovudmål — altså blir indirekte oppmoda om å ikkje velja ordformer som eigentleg passar dei best.

Eg skal gjerne tru at «gammalmodig og gammaldags» ikkje er meint som noko mindreverdig eller nedsetjande, men eg er da ikkje i tvil om at det er nettopp slik dei blir oppfatta. Kven er det vel blant «gymnasiastane» som likar å ha det på seg at dei brukar gammalmodig språk? Mest korrekt vil det vel vera å læra elevane kva dei kan ta med seg frå sitt eige levande talemål inn i skriftspråket sitt, og at det ikkje er noko vesentleg skilje mellom gammaldags og moderne så sant det er i levande bruk

og ikkje fremmendt i daglegtalen. Vil det ikkje vera rett og nyttig å få det poengert?»

Sø langt innleget.

Me er samd med Ness i at Dag og Tid fortener lovord og takk for tiltaket, me tvilar ikkje på at baktanken hev vore den aller beste. Me er ikkje ute etter «lærarane» heller. Me er alle produkt av ei tid og eit læreupplegg me ikkje er herre yver, og norsk hev lenge hatt ein skampllass i utdaningsverket, hjelpe og troyste. Artikkelforfattarane skal lovast og takkast, slik det stand i den gamle Forklaringi. Men dersom lista til Olav Nesse er tilnærma dekkjande for kva lærarar som kjenner seg kalla til å rettleida andre, meiner med «gammalmodige og gammaldags» ord i nynorsk, so hjelpe og troyste ein gong til.

Me hev ikkje noko imot at folk som det fell naturleg for, før brukar parantesordi til Nesse på nynorsk. Men kva med folk i nynorskkrinsane som like naturleg hev brukar dei andre ordi? Er dei mål «gammalmodig og gammaldags»? I slikt fall er det betre å segja rett ut at det er nynorsken — det norske målet — som er «gammalmodig og gammaldags», og sanneleg, det hev me visst hørt.

No kjem me til å skriva noko som kanskje skulle ha vore uskrive. Me stussa aldri so lite yver gudbrandsdølene og hedmarkingane og odølingane til Nesse. Dei er gjæve nok, det er ikkje dét; og dei skulle ha vore nemnde, det er ikkje dét heller. Velsigna dei alle, Nesse medrekna; me sender dei vår varmaste «*kvedju guds ok mina*», som dei skreiv, forfedrane. Jau, dei skulle ha vore nemnde, men ikkje aleine. Me er visst noko såre soleis, me tykkjer utsynet yver vårt kjære fedreland vert noko trøngromt, det er prova for alle rettar at her finst både trønderar og sørlandingar og nordlandingar og meir til. Me bed um forståing for at me ikkje nemner vestlandingane. Det er grensor for alt, um

me ikkje av den grunn let vera å minna um at avbrigde av til dømes ordi *då* og *nokon* og *mykje* finn me i dagsens visstnok mest mònsterverdige språkrinsar, me tenkjer på — som den glogge lesaren nok alt hev skyna — ungdomsslangen i mange byar. Og ikkje berre ungdomen og ikkje berre slangene.

Me burde ha spart umverdi for denne utblåsingi, for me hev ikkje fylgt skikkeleg med i artikkellekka til Dag og Tid. Me lyt ofte gjera som politikarane, me lyt til å prioritera. Og etter di tidi er stutt og artikkellekka lang, må me med skam vedgå at dei rosverdige artiklane vart prioriterte ned. Men me tvilar ikkje på at dei er bra. Ikkje eit vondt ord!

Nei, i røyndi skriv me ikkje um artiklane og artikkelforfattarane i Dag og Tid. «Gammelmodig og gammaldags?» Ha, dette er ikkje noko nyt, det er tankegods målfolk hev godkjent og dragsa med seg i meir enn 50 år, det er slikt me sjølve hev soge inn med morsmjølk og brukar til flaskefør å eigne born. Det er alfa og omega i ein politik, vonleg raknande, som ville knekkja norskspråkleg mangfalte og statsmonopolisera skriftmålet i vårt so ofte ille medfarne heimland. Held ferdi fram, nærmar me oss snogt den dagen då heile den nynorske ordlista er rekna for «gammalmodig og gammaldags». I slikt fall tvilar me ikkje på at når resten av vårt skriftmål ligg i gravi, stend målfolk heiande på gravkanten og trur dei hev vunne ein siger.

Folkemusikk fra Nordhordland til Kvinnherad

Eit hefte er skrive om folkemusikken i nemnde bygder; med gløtt frå Noregssoga i sume av dei. Rikt illustrert. Du som tingar heftet på fyrehand får det for kr. 50,-.

Kjell Thomsen
Boks 65 — 5046 Rådal

Kulturell framvokster fylgjer av samferdsela

Nord- og Midhordland Sogelag med mange uppgåvor

Den kulturelle og økonomiske framvoksten i Nordhordland siste hundråde, er i stor mun knytt til samferdsela millom land og by. Skiftet fra færger og seksarser til rutebåt (eimskip) og ferjedrift var emne for drøftingane på årsmøtet i Nord- og Midhordland Sogelag som vart halde på Sjøfartsmuseet i Bergen no i mai.

Undervisningsleidar Erling Virkesdal ynskte vel møtt til museet og fortalte om dei fyrste hijulbåtane som kom til Noreg i 1820-åri. Leidulv Hundvin heldt foredrag om fjordabåtane i Nordhordland, om deira ferd vetter og sumar, deira tragiske hendingar og vanlukka i krigsåri — og om nybygg og fartsauke i nyom bel. Både Virkesdal og Hundvin syntte fram ei mengd ljosbilete.

Den nye formannen, arkivar John Ragnar Myking, gjorde greie for planen om ei regionssoga for Nordhordland, der mange herad med sams næringssgrunnlag og levekår kan gå saman om eit felles sogeverk. Årsmøtet godkjende planen og gav formannen høve til å arbeida vidare med saki.

Årsmeldinga fortalte om eit godt arbeidsår: Museumstuni på Radøy hev m.a. fenge elektrisk oppvarming, og samlingane er registrerte. Samarbeidet med Åttehistorisk Institutt og med Hordamuseet gjeng som det skal. Sogelaget hjelpt til med å kjøpa ei brurekruna frå 1600-talet frå Austevoll til eiga for Hordamuseet. Eit lærerikt og inspirerande sogekurs (med pengetilsot frå Kulturstyret i Hordaland) vart halde på Alver Hotel med god deltaking frå heile fylket. Árboki «Frå Fjøn til Fus» er i

prenting med forvitnelege artiklar av konservator Åse Enerstvedt, Egil Lehmann (om Hildina-kvædet), av dr. T.M.Y. Manson (Shetland), sorenkskrivar Dagfinn Breistein, fylkesmann Nils Hjelmteit, lektor Asbjørn Veland, adjunkt Sverre Hauberg, museumssstyrar Øystein Frøiland m.fl.

Leiv Flesland, som las opp revisert rekneskap, gjorde kjent at dei fyrste årsskriftene frå 1918 til 1928, vert prenta oppatt — og at kostnaden med noko arbeid snart er løysande.

Etter ei omvising i samlingane var det ei god bordseta med mykje søg. Men stilt vart det då Oddmund Dale tok fram hardingfela og spela den vene Tjønnbergen, slåtten som Ole Bull og Myllarguten sette so høgt.

I styret for komande arbeidsår vart desse med: John Ragnar Myking, fm., Conrad Clausen, P. J. Ottesen, Harald Hagesæther, Randi Andersen, Anders Hauge og Anders Kåre Engevik. Forretningssførar: Leiv Flesland. Revisor: Leidulv Hundvin.

Då møtet tok til, heldt Conrad Clausen minnetale om tri avlidne lagsmenn:

1) Professor Egil Bakka som var arkeolog ikkje berre av utdanning, men òg av instinkt. Utgravingane hans i Nordhordland frå steinalderen, auka kunnskapen om federne våre attende i tid. Bakka grov ut Håkonhaugen i Seim i 1958 og kom ned på sjølv kongegrav. Bakka var Sogelaget sin målmann og stod fyre omskipingi av Landbruksmuseet på Stend til Hordamuseet. Dei siste åri var

Det andre auga

Ei gamal kvinne
i kåpe og vidbremmahatt,
gamaldags,
litt lut i ryggen,
gjekk ho gjennom romet
og såg beint på meg
med det eine auga
frå eit stivna andlet
og eit langt liv.
Eg veit ikkje meir.
Det andre
låg gøynt
i skuggen frå hattebremmen.

Arne HORGE

han mykje sjuk — og vandra nyleg burt, berre 58 år gammal.

2) Malvin Ulvatn frå Manger, var ein trugen lagsmann. Tok han ordet, hadde han alltid nok godt å bera fram. Fagnaverk gjorde han i Norsk Bokreidingslag, der han var ein drivande god bokseljar.

3) Bokmannen Karl Øvreheit, Dalsgrend i Lindås — av gamal, god spelemannsætt — døydde nett fyre jo, 93 år gammal. Han var skulemann, museumsmann og diktar. Debuterte 1931 med løyndenamnet Gallo, og mange undrast kven det kunde vera med so godt mål og so fast form. To år etter steig han fram i fullt ljós med diktsamlingi «Norronafolket» — malmtunge kvæde til heile Noregsveldet. På Kristkyrkjetuftu las han eit mektig kvæde — og stod der traust som ein av dei forne skaldane våre.

Sogelaget minnest deim alle med takk og æra.

Halldor O. Opdal

Læraren, folkeminnesamlaren og forfattaen Halldor O. Opdal, Lofthus, fylte 90 år kvilsundag 26. mai.

Opdal gav for mange år sidan eit fond på godt og vel 1 million kroner der avkastnaden skal gå til måldyrking på Ivar Aasens målgrunn, til bøker, skrifter, blad, til studentar og til andre som brukar målet godt. Han er sjølv ein av våre allra fremste nolevande måldyrkarar. Trottug samlar av folkeminne hev han vore heilt ifrå unge år, og han gjev dei att i ein odla og fin stil der adelen i hardingmålet kjem framifrå godt med. Han åtte eit vake måloyra alt i smågut-alderen, og mognast då han gjekk Hardanger Folkehøgskule som er nærmeste granne til Opdalsgrendi der han vokt upp. På høgskulen hadde han målmeisteren Jon Mannsåker til lærar, på Stord Lærarskule målmeisteren Torleiv Hannaas, setesdølen som seinare vart professor i Bergen.

Opdal vart lærar i Ullensvang, på Dale i Bruvik, i Fusa, i Brandval, på Finnskog, men kom alt i 1923 attende til Hardanger, og var lærar i Tyssedal byskule i Odda frå då og til han 40 år seinare tok avskil, i 1963.

Når han sökte seg heim att til Hardanger, var det nok i fyrste rekjkja av di han såg at han hadde ei uppgåva der. Um sumrane, i feriane, var han ein syklende idealist som for frå ytst på Vråldøsy og til øvst i Eidfjord og Røldal, tala med folk, skrev upp, og so vart det bøker, bøker skrivne med ei meisterhand, med eit ordval og ein stil som er sjeldsynt. Det nærmar seg no 25 bøker, og alt i alt er Opdals livsverk eit verk som kan samanliknast med Johannes Skars gigantverk «Gamalt or Sætesdal», ja, i sidetal er Opdals verk endå meir ruvande. 12 band i serien «Makter og menneske», mange band med titelen «Folk or gamal tid», ei eventyrsamling frå Hardanger, ei bok um hardingmålet, med ord og vendingar som korkje Ivar Aasen eller Hans Ross hadde funne på sine samlarferder, ei bok um hardingar på sjøen, bøkene «I skuggen av Hardangerjøkulen» og «Turistferds-la i Hardanger før bilen kom», og fleire. Opdal er heidra med Norsk Kulturråds kulturpris, med Gjelsvikprisen, med honnorpris frå Opdalsfondet og med Kongens gull, og han er heiderlagsmann i 7 samskipnader.

MAKTER OG MENNESKE XIII

Ny bok av
HALLDOR O. OPDAL

I høve 90 års dagen åt Halldor O. Opdal kom ei ny samling med folkeminne frå bygdene i Hardanger.

Her fin ein forvitneleg lesnad um gamle lækjeråder, um barneuppsæding, um brudlaupsskikkar, um å «gå på tusko» m.m.

Hefta kr. 90,-

Makter og menneske XII
frå 1948 kann ogso skaffast
til same pris.

Bøkene fær du hjå
bokhandlaren, eller ved
beinveges tinging til

Norsk Bokreidingslag L/L

Postboks 2672,
5010 Møhlenpris

Garm d.y.:

Norskdom eller —?

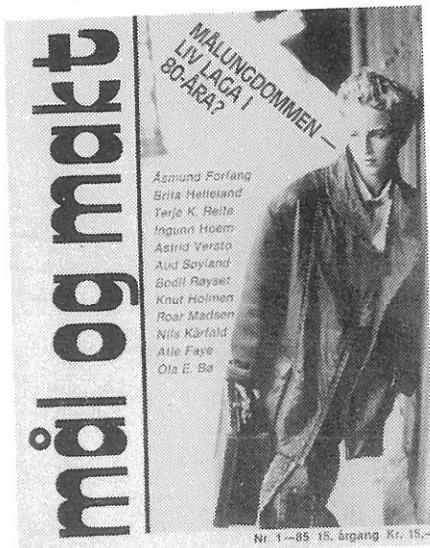
I bladet til Studentmålaget i Oslo, *Mål og Makt*, finn me i nr. 1/1985 svar på ei rundspørjing til leidrarar h.v. i Norsk Målungdom. Eitt av spursmåli lyder: «NMU si stildom. Eitt av forhold til resten av «norskdomsrørsling» er NMU viktig i denne samanhengen?»

Det kunne vera freistande å filosofera litt over spursmålet. Kanskje er det vår skuld, men for oss tykkjест det innlysende at NMU er viktig i ein samanheng der det spørst etter net NNU. Men me skal ikkje krangla um dette, me skynnar godt at spørjarane vil vita kva plass NMU hev i «norskdomsrørsla», og um denne plassen er viktig.

På ei onnor side er me ikkje blinde for at «norskdomsrørsla» stend i hermeteikn, no ko eit par av dei åtte leidarane heller ikkje let vera å sjå. Den eine som ikkje likar ordet «norskdomsrørsla» av di det kan vekkja «spesielle assosiasjonar», set til yvermål ordet *rørsla* i hermeteikn, kva han no måtte ynskja i staden *utan* hermeteikn. Den andre før ein beisk smak av «norskdomsrørsla» utan hermeteikn, og vonar NMU held seg utanfor «dei greiene der».

No skynnar meir enn me læt med. Me hev sans både for hermeteiknet og assosiasjonane og den beiske smaken. Me sit med den tydelege kjensla at leidarane h. v. vert minne um nasjonalistisk navledyrking um ikkje på sitt verste, so på sitt nest verste.

Sanningi hev mange sider, dei fleste ukjende. Folk som ikkje er heilt unge, huggar alle dei som i krigstid og etterkrigstid grein til *nasjonalisme*, men gladeleg jubla yver eit anna latinsk ord som segjer på lag det same, *patriotisme*. Akk ja. Nokre ord er meir utskjemde enn andre, og me reknar oss ikkje for nasjonalist, me heller. Og ikkje gjeng me rundt og ropar på norskdomen, same um me vel veit at norskdomsfolk ikkje vil ha nokon nasjonaliststempel på seg.

Me vil sökja attende i soga, ikkje heilt til Adam, berre til Wergeland. Me vil med andre ord finna um ikkje upphavet til det norskdomslege vettet eller uvettet, so eitt av dei upphavi me ikkje tvilar på at det finst mange av. I Wergelands dagar møter me *norskdomspartiet*, av nokre kalla patriotane — ja, nett *patriotane*, der hev du det. Dei ville etter uppslagsboki ha norsk mål, norsk teater, nasjonalt sjølvstende og demokratisk styreform. Dei slost ideleg mot *intelligenspartiet*, av nokre kalla *danomanane*, som ville det motsette. Intelligensen ville, klårare sagt, halda uppe det språklege og kulturelle hegemoniet som det rådande embetsstanden hadde teke i arb frå kolonitidi.

No er heller ikkje dette sanningi med stor *S*, den ligg utanfor vår femneidd. Men vår vesle flik av vår vesle sanning tyder endå på at me kan kjennast ved *norskdomen* som

BLADPENGANE

Me er takksame dersom alle med uløyste bladpengar, skundar seg å betala. Like takksame er me for kvar ny tingar venene våre sender oss.

Om Vestmannen ikkje er pengesterk, rosar bladet seg av gode venner. Og god ven er gull verd, fortel eit gammalt sanningsord. På det sanningsordet er mange og store tiltak bygde.

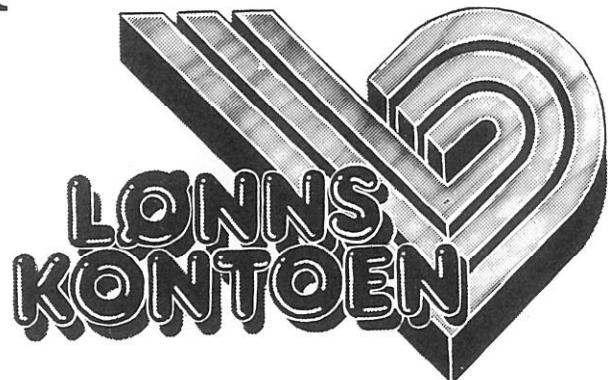
med eller utan hermeteikn i røynd og rot hev vore ein folkeleg rambukk mot baktungt yverklassevelde, endå um både danomanane og patriotane hadde si uppkome i det same embetsstanden. Ålmugen og Ivar Aasen kom seinare.

Ingen må tru at dette er sogegransking; me siktat jamt og samt på vår eigi tids *norskdomsrørsle* — framleis med eller utan hermeteikn etter smak og usmak. Det hev alltid vore vår trygge trøyst at denne *rørsla* — utan hermeteikn — fyrist og fremst tenkjer på norskdomen i tungemålet. At det er tale um å lyfta fram dei vanvyrde *norvagismane* som ålmugen heldt uppe, men som var rekna for framandinnslag og stilbrot og råskap i det skriftmålet som i 500 år rådde romet, medan — slik Aasen sa det — «all vaar Fedrased var dømd som Svinaferd og Villmannskap».

So assosiasjonane er gamle. Kjenslefine sjeler hev vorte støytte av norvagismane før.

Me hev samhug med dei som hev vore målungdomslagsleidrarar. Men kjære vene, me skal ikkje grisa til brunnvatnet. Me meiner, våre sanningsflikar skal ikkje påkallast i utide. Tegjast i hel skal dei heller ikkje, like lite som leidarane og NMU og *Mål og Makt* skal tegjast i hel. Den meinungi tek me so alvorleg at ho endåt til lokka fram denne ulovleg lange *simesongen*, som gammalt folk sa.

Topp rente og lånerett!

VESTLANDSBANKEN

Gåveliste for «Vestmannen»

pr. 24. mai 1985

R. Hidle, Nærø kr. 25. Ola Breivega, Rauland kr. 25. Martin Råheim, Ridabu, kr. 5. Marta Jeager, Trondheim kr. 75. Arnhild Tilsteth, Lauvstad kr. 50. Ivar Aartun d.e., Oslo kr. 25. Kjell Thomsen, Rådal kr. 100. Reidar Strand, Volda 25. N.N. Moltsustranda kr. 25. Kåre Austrheim, Seim kr. 25. T. K. Bergwitz, Arendal kr. 75. Eng, Eikelund, Minde kr. 25. Knut H. Nesse, Førdesfjorden kr. 75. Njål Vere, Oslo kr. 25. Jørgen Tveiten, Gernes kr. 25. Gunnar Gilberg, Minde kr. 5. Aud & Magnus Skauge, Minde kr. 25. N.N., Fogn kr. 25. Skalg H. Halmøy, Flaktveit kr. 25. Frøydis Lehmann, Rådal kr. 25. Eirik Evju, Bø i Telemark kr. 25. Leif Berge, Indre Arna kr. 25. Henrik Meyer Kvalen, Granvin kr. 25. Lars Slettebø, Stord kr. 50. Ivar Lie Tellnes, Fjell kr. 25. Anne Gullestad, Bergen kr. 125. Sigrunn Lundestad, Sandane kr. 25.

Tilsaman kr. 1.010.

Takk til alle!

Tilskrifti er: Vestmannen, 5065 Blomsterdalen.
Postgiro 4 25 63 92.
Bankgiro 8401.21.43027.

Frå s. 3

Og med desse enkle midlar i neven — ringa du inn heile Hardanger.

Du kom so smått — og det vart so stort!

Eg må koma i hug apostel Johannes.

Det er sagt um han at han ikkje nyttar seg av vanleg gresk og vesteuopeisk logikk. Men i større og større ringar sirklar han i ørneflog ikking den store gudsherlegdomen.

Blind-Anna frå Opdal er kann henda ditt store fyredøme — og di verneånd.

Truleg var ho di frenka — i alle fall i åndeleg meinings.

Ved hennar møte med Jørgen Moe, spurde ho kva han vilde gjera med hennar sørger og visor.

Han svara at han vilde teikna dei ned — for at dei ikkje skulde døy med henne.

Ja, ja — let det i Blind-Anna — det same sagde gamle provsten når han skreiv upp det eg song og fortalte.

Men vil du hava det på bondemål eller på bymål? vilde ho vita.

På kavende bondemål — nett so som de her i Utdalsvangel talar og syng, fekk ho til svar.

Han vilde so gamle provsten og, kom det frå Blind-Anna.

Med ho sa dette, nikka ho nøgd.

Den seinare bispen skyna at han hadde stade prøva.

I dag stend eg her som målsmann for Norsk Måldyrkingslag — der du er medlem — og eg er beden um å takka deg sers for di måldyrking, di måldring og ditt målsyn.

Me utfører alle slags husreparasjoner. Innreidning og nybygg.

HARALD SELJELID
Tlf. 35 02 57 — 5100 Isdalstø

BUNADSØLV — POKALER — PREMIER
*Vi har gaver
for alle anledninger*

magnus aase A/s
gullsmed
Strandkaien 6 — Telefon *32 01 60

**Norsk
Barneblad**
3250 Larvik

For gutter og jenter!

2 gonger i månaden.

ordskifte • marknad
pennevener • vi sjølv skriv
vi teiknar • teikneseriar
forteljingar og mykje meir

Send meg Norsk Barneblad
eit år for 80 kroner.

Namn:

Adr.:

Postgiro 5 14 22 11 — tlf. (034) 16 488

**80 KR PR
ÅR**

**STOR NOK
FOR DE FLESTE**

God og rimeleg mat
får du på

Kaffistova til Ervingen
Torggården, Strandkaien 2, 5000 Bergen

MØRE FELLESKJØP

Telefon (071) 25 940 - Postboks 588-6001
ÅLESUND

EIVIND VÅGSLID: Stadnamntydingar

Ny bok — 84.

4 av 5 stadnamnbøker
framleis på lager.

For skule, bibliotek, språk-
og namneinteresserte.
Arnlaug Skjæveland,
Olvikvegen 33, 5400 Stord.

Stadnamntydingar IV og frå
NORSK BOKREIDINGSLAG L/L

Gjev det aldri må verta sagt
at landet ligg utan vardevakt.

Ja, brenn du varde, du signade, kläre,
bjartare, høgre for kvart eit året.

Blind-Anna var trygg på stigen i Opdal. Ho kjende kvar stein og tuva — og kvar sjel.

Du er og trygg på vegen, Halldor Opdal.

Blind-Anna sa sjølv korleis ho hadde det:

Med den vinstre handi held eg um staven min, og
med den høgre held eg i den leidande handi åt vår
Herre.

Til slutt i denne takketalen — som kjem frå hjarta — vil eg få lysa ut her i laget den avskilhelsing som Blind-Anna gav sin ven Jørgen Moe:

Gud signe!

Idag gjeld det deg, Halldor Opdal.

Gud signe deg — og Hardanger — og heile Noregs land!

Den største gåva du difor kunde få — er vel at
unge slekter vil stå vakt um det norske og um det
reine og fullgode norske målet.

Ilag med deg vil me ynskja med Per Sivle: